

سخنرانی
جلالتمآب سفیر اوغوزخان ارطغرل
به مناسبت روز دوستی
ترک-افغان
(۱ مارچ ۲۰۲۰، سفارت کبرای ترکیه، کابل)

خانم حصار معین وزیر خارجه، وزیر صاحب مستور، وزیر صاحب سادات،
اعضای برجسته ولسی جرگه و مشرانو جرگه،
سفیر صاحب بوتسالی و سفیر صاحب یسنگلدی اوف،
دوستان، مهماتان، خاتم ها و آقایان نهایت عزیز،

یک اول ماه مارچ دیگر، یک روز دیگر دوستی ترک-افغان، و جنتری باز هم ادامه می نماید! در ابتدا، می خواهم
از تشریف آوری همه شما جهت تجلیل از همچو روز مهم و پرمعنی با هم جمع شده ایم تشکری نمایم.

مقامات افغانستان ۹۹ سال قبل از امروز در سال ۱۹۲۱ با به امضاء رسانیدن تفاهمنامه پیمان اتفاق، حکومت انقره
را به رسمیت شناخته اند. من بخاطر از اصطلاح "حکومت انقره" استفاده می نمایم، چون ترکیه در سال ۱۹۲۳ ایجاد
گردیده و در سالها قبل از آن، تحت رهبری آتاترک بشکل امتحانی از جانب مجلس بزرگ مردم ترک رهبری
گردیده، که ما آن را حکومت پارلمانی ویا حکومت انقره می نامیم.

همه ساله جهت تجلیل از این روز پرمعنی منحیث روز دوستی ترک-افغان، وزیران امور خارجه دو کشور به تاریخ
۲۴ دسامبر ۲۰۱۰ میلادی در استانبول یک توافقنامه را به امضاء رسانیدند.

در سخنرانی های دو سال گذشته خود به همین مناسبت، احساسات خویش را در مورد اهمیت این دوستی ویژه با
شمایان شریک ساخته بودم. در واقع، یکی از وظایف معنوی که تاریخ به شانه های هر دو جانب گذاشته است، آن هم
همین است که باید ارزش ها و معنی واقعی این پیوند ویژه را به نسل های جوان خود بیاموزیم و برای شان انتقال
دهیم. پس اجازه دهید تا با نقاط بسا مهم در مورد تاریخ مشترک ما، ذهن جمعی مایان را تازه نمایم.

این پیوند یک پیوند یک قرن پیش نیست. اولین اثر تاریخ ترک ها به قرن ۲م قبل از میلاد برمیگردد، زمانیکه ساکا
ترک ها دولت خود را در شمال افغانستان ایجاد نموده بودند. این وضعیت با دیگر خاندان های ترک ها ادامه یافته که،
امپراتوری ایفتالیت ها در قرن ۵م ایجاد گردید بود و مناطق که فعلا با نام های بلخ، تخار، کابل، غزنی، زابل و کندهار
یاد می شود را تحت پوشش قرار داده بود. در قرن ۱۰م در زمان غزنویان، در قرن ۱۱م در زمان سلجوقی ها و
در قرن ۱۲م در زمان خارزم شاهیان، افغانستان به یکی از جا های مهم برای جابجایی ترک ها مبدل گردیده بود.
به تعقیب آن، در قرن ۱۳م با اشغال مغلی ها، در زمان بابر شاه طول قرن های ۱۶م و ۱۷م ترک ها در این
جغرافیا جابجا شدند.

اثر گذاری های متقابل بین ترک ها و افغان ها در طول قرن ۱۸م با تبادل مکاتب بین احمد شاه ابدالی و یکی سلطان
عثمانی ها مصطفی سوم و همچنان در اواخر قرن ۱۹م با ارسال یک هیئت دیپلماتیک از جانب سلطان عبدالحمید
پادشاه زمان عثمانی ها به افغانستان، ادامه یافته است. در اوایل قرن ۲۰، حبیب الله خان با پیشنهاد محمود طرزی،
مشاورین ترکی را به افغانستان دعوت نموده است. بدون شک، اولین شفاخانه عامه از جانب همین مشاورین در سال
۱۹۱۳ میلادی ایجاد گردیده بود.

در اواخر سال ۱۹۱۰ میلادی، محصلین افغان که در آناتولو مصروف تحصیل بودند، به جنگ استقلال ترکیه اشتراک
کردند و شهید شدند. زنان افغان نیز با اهداء زیورات با ارزش شان بخاطر مبارزه استقلال ترکیه، در مشکلات مردم
ترکیه همدرد شدند. زمانیکه برادران و خواهران افغان ما سخت ضرورت به کمک را داشتند و آتاترک نیز در آن
زمان هنوز مصروف جنگ استقلال ترکیه بود، از ارسال تعدادی از هیئت که متشکل از داکتران، مقامات نظامی و
استادان به افغانستان، اجتناب نورزیده است.

جنگ ها برای استقلال در اواخر ۱۹۱۰ و اوایل ۱۰۲۰ میلادی، هردو ملت ترک و افغان را از نگاه قلبی و از نگاه فکری باهم نزدیکتر ساخته است. آنها در همبستگی کامل اندوه و خوشی های مشابه را تجربه کردند. طوریکه غازی امان الله خان، در مراسمی که به مناسبت کامیابی ترکیه در جنگ استقلال با میزبانی او در قصر دلکشا به تاریخ ۱۰ اکتوبر ۱۹۲۲ میلادی برگزار گردیده بود همین خاطر نشان کرده بود، "ترک ها و افغان ها برادر اند. خوشی ترک های خوشی ما است، اندوه شان اندوه ماست."

په انقره کې د لومړي ځل لپاره یو پریکړه لیک چې په کابل کې د ډیپلوماتیک ماموریت پرانستلو پورې اړوند و. په دې اساس، د ترکیې یو افسر بناغلي عبدالرحمن سمدان چې په اصل کې افغان وو، په کال ۱۹۲۰ کې په افغانستان کې د ترکیې د استازي په توګه وټاکل شو. دا اساس چې همدا اوس مور لرو دا چې د غازی امان الله خان یوه ډالی ده، په کابل کې لومړنی ډیپلوماتیک ماموریت شو. ترکیه دوهم هیواد و چې افغانستان یې په رسمیت پیژندلی و. افغانستان هم د انقري حکومت په رسمیت پیژندلو دوهم هیواد شو.

د ۱۹۲۱ کال د جون په ۱۰ نیټه په انقره کې، د افغانستان سفارت پرانستل شو او اتاترک پخپله د افغانستان رسمی بیرغ ته د اوچتولو زمینه مساعده کړه. امان الله خان په کال ۱۹۲۸ د مې په میاشت کې ترکیې ته د سفر لومړی هیأت ریاست درلود. ترکیې د دې لیدني پر مهال د لومړني تخنیکي همکارۍ تړون هم لاسلیک کړ. له افغانستان سره د ترکیې نږدې همکارۍ د دوهمې نړیوالې جګړې تر پیلیدو پورې دوام درلود.

له دوهمې نړیوالې جګړې څخه وروسته، ترکیې د ادارې، اردو، کلتور، تعلیم او روغتیا په برخو کې د پرمختللي دولتي جوړښتونو او عامه ادارو رامینځته کولو کې په افغانستان کې مهم رول ولوباوه. ترکیه تر ۱۹۶۰ پورې کلونو پورې د ښوونکو، ډاکټرانو، نظامي افسرانو او نورو برخو کې کارپوهانو استولو ته دوام ورکوي. د ظاهر شاه لیدنه ترکیې ته د همدغه ویاړلي وخت کې ترسره شوه. اګست د ۲۶ نېټې څخه تر ۸ د دسپتمبر کال ۱۹۵۷ نیټه کې په.

په کال ۱۹۵۷ د جولای په میاشت کې د ترکیې د هیواد د لمری وزیر اندنان منډیریس؛ د کابل څخه یې لیدنه د ټینګ ملاتړ به مقصد ترسره کړ شو. او وروسته هم د ولسمشر جلا بایاپر لس ورځني لیدنه د کابل څخه وه. په دې لیدنه کې یې همدا ډول د کندهار، هلمند، کندوز، او بغلان په شمول سیمو لیدني هم شاملې وې.

د دواړو هیوادونو ترمنځ نږدې اړیکې او همکارۍ په ۱۹۷۹ کې د شوروي یرغل پورې دوام درلود. له ۱۹۸۹ وروسته ترکیې راتلونکې ډرامه له نږدې وڅاري او هڅه یې وکړه چې د خپل سفارت له لارې د سولې او ثبات هڅو کې برخه واخلي چې تر ۱۹۹۶ پورې یې دوام درلود.

د تیرو ۱۹ کلونو لپاره، ترکیه د افغان اردو ۴۴۵۹ افسرانو او ۹۹۱۸ پولیسو ته د روزني لپاره ترکیه د خپل تاریخ ترټولو لوی پرمختیایي مرستې په ځانګړي توګه د تعلیم، زیربنا او روغتیا په برخو کې عملی کوي. افغانان د ترکیې بورسونه ترټولو لوی ۱۷ پکبني په زده کړې بخت دي. زده کوونکی ښوونځی او دري ښوونیز مرکزونه شتون لري، چې ۶۳۰۰ کونکي لري او مور په پام کې لرو چې په نوي ولایتونو کې نوي ښوونځي پرانیزو. د افغانستان مختلف برخو ته د رسیدو لپاره زموږ د هڅو د یوې برخې په توګه، مور به په راتلونکو اونیو کې په هرات کې یوه قونسلګري پرانیزو، چې په راتلونکو کلونو کې به په کندهار کې یو بل قونسلګري تعقیب شي.

اغلو او بناغلو،

افغانستان له تیرو څلور لسيزو راهیسي ځورېږي. سوله اوږدمهاله ده او دا زموږ د ټولو ارمان دی. پرون، مور د یوې تاریخي ورځې شاهدان یو چې د لاسلیک مراسم په دوحه او کابل کې په یوځل ترسره شول. په هر صورت، دا زما په نظر سم سمت کې یوازې لومړی ګام دی. سولې ته قوي لاره اوږده او له ننګونو ډکه ده. نهایی هدف باید سوله نه، مګر دوامداره او تل پاتې سوله وی.

ترکیه تل د افغانانو په مشرۍ او مالکیت د سولې پروسې ملاتړ کوي. پدې برخه کې، ترکیه چمتو ده، هرڅومره چې زموږ مرستې ته اړتیا وي، ترڅو د دوامداره سولې لاسته راوړلو هڅو کې برخه واخلي ترڅو د افغان ټولني ټولې برخې او سیمه ایز او نړیوال فعالین ملاتړ وکړي.

ستاسو د پاملرنې څخه مننه